

Kuka tätä laivaa ohjaa?

Tiedonhakijan vastuu ja toimijuus
tekoälysovellusten käytössä

Henri Aho, informaatikko, Turun ammattikorkeakoulu

Leena Tonttila, johtava tietoasiantuntija, Turun yliopisto

Tanja Vienonen, tietoasiantuntija, Turun ammattikorkeakoulu

Tekoälyklubin alkusysäys

- Ajatuksena hahmotella arviointikriteerejä eri näkökulmista
 - Tavoite: Opiskelija oppii arvioimaan verkon erilaisia hakupalveluita ja sovelluksia monipuolisesti, kriittisesti ja suhteessa omaan tiedontarpeeseensa
- Työssä keskitytty tekoälyn käyttöön tiedonhankintaprosessissa
- Tarkoitus ei ole keskittyä työkalujen käytön ohjeistamiseen, vaan tunnistaa yleisempiä osaamistarpeita ja ymmärtää laajemmin tekoälyn hyötyjä ja haittoja

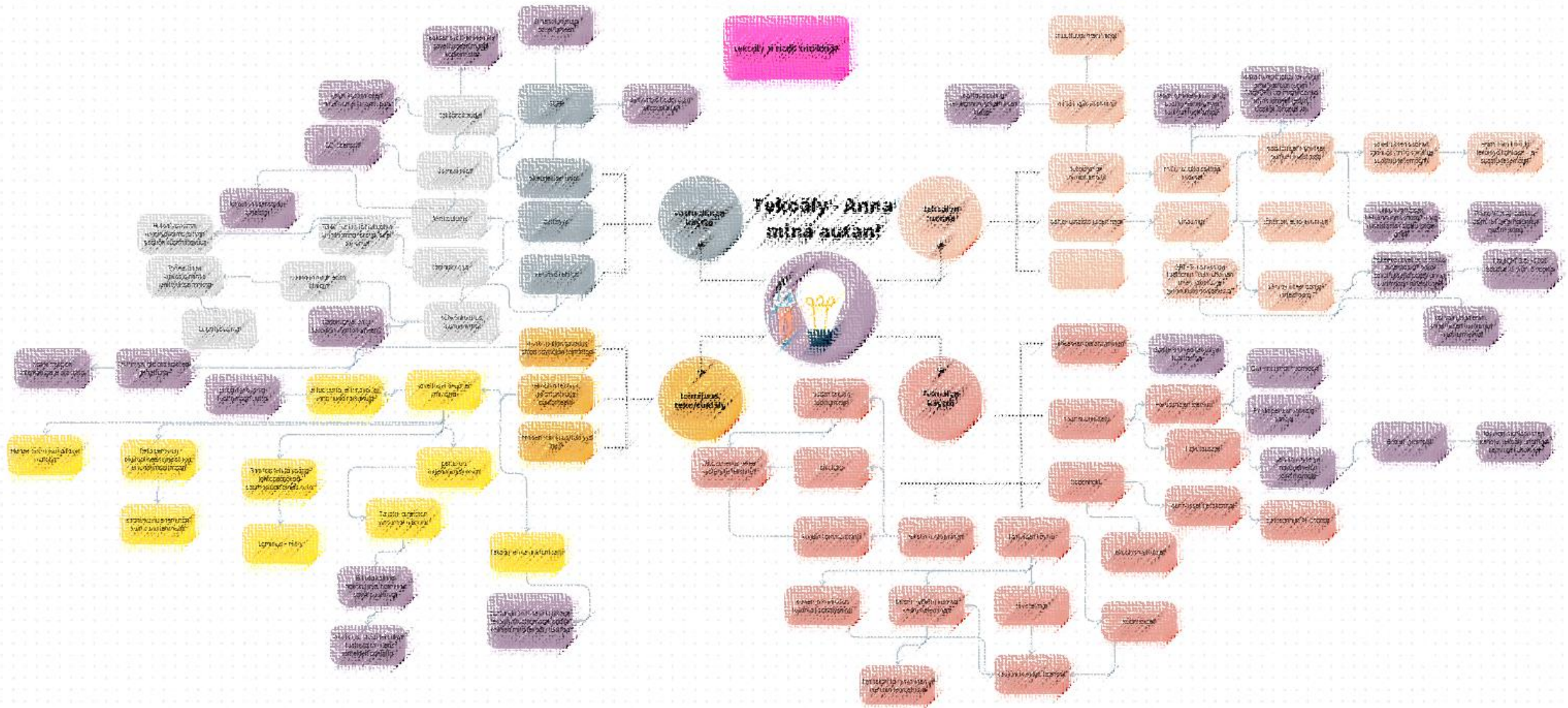
Yhteistyö organisaatorajojen yli

- Mukana Turun yliopisto ja Turun ammattikorkeakoulu
 - Molempien organisaatioiden kirjastoissa tarve tekoälyohjeistukselle
- Tarve pohtia miten tekoäly sisällytetään opetukseen kirjastossa
- Organisaatioiden erot tuoneet eri näkökulmia ja rikastuttaneet työskentelyä
 - Tarpeet ja vaatimukset erilaisia
 - Opiskelijoiden tarpeet erilaisia

Tähän mennessä opittua

- Matkan varrella selvinnyt kuinka laaja aihe on
- Vaikuttaa siltä että tarvetta ohjeille on kaiken pohinan keskellä
- Koko ajan ilmenee uusia asioita
 - Erityisesti tekijänoikeus ja lisensoitujen aineistojen käyttö
 - Tekoälyyn viittaaminen (miten ja missä kohtaa käytetty)
 - Ihmisten (tiedostamaton) oletus tekoälyn auktoriteetista/objektiivisuudesta vs. tekoälyn todelliset vinoumat
- Keskustelu ja ajatustenvaihto ollut todella hyödyllistä, tehtävästä on saanut paljon enemmän irti kuin yksin työskennellessä

Mitä on saatu aikaan?

Mitä on saatu aikaan?

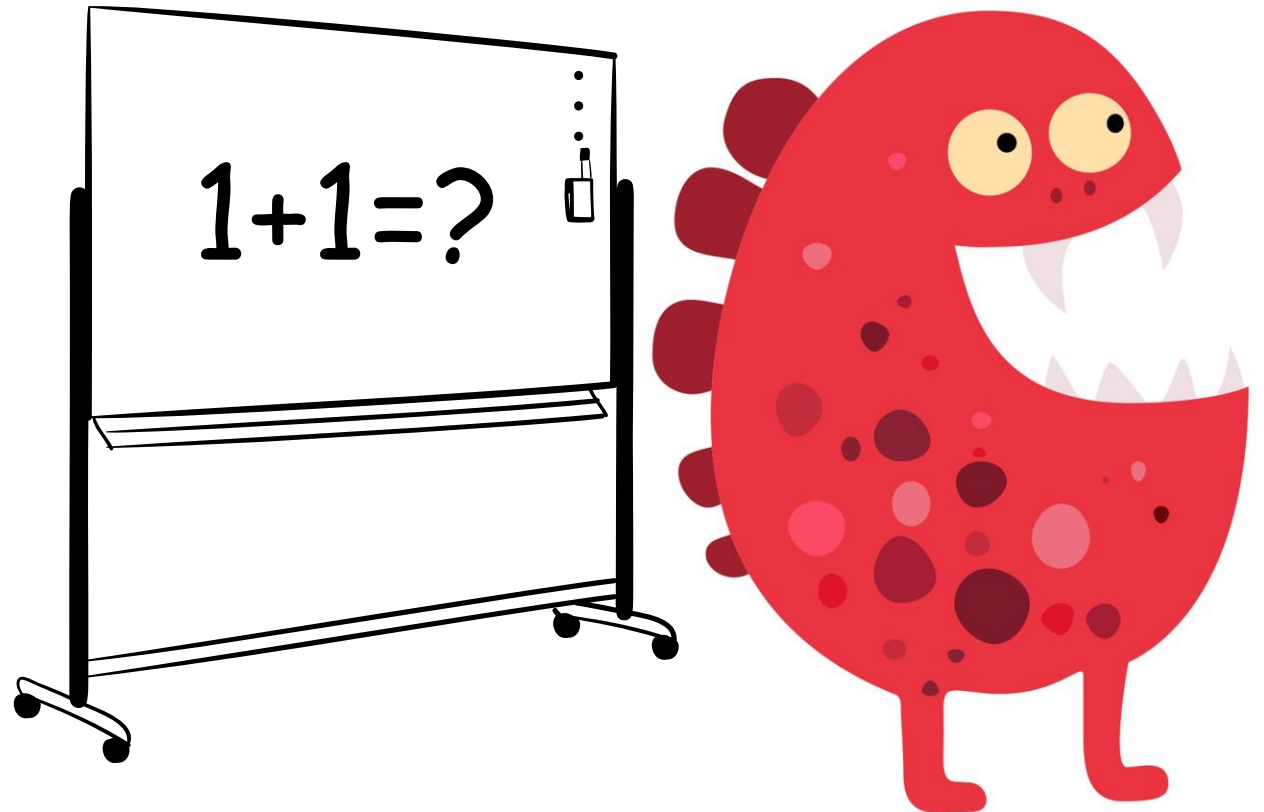
- Hahmotelma osaamistarpeista
- Tunnistettu neljä osa-aluetta
 - Tekoälyn luonne
 - Tekoälyn käyttö
 - Toimijuus, teko-/tukiäly
 - Vastuullinen käyttö
- Toimijuus noussut kantavaksi teemaksi
 - Sovellus ohjaa käyttäjän toimintaa yllättävän paljon
 - Käyttäjä voi valita passiivisen tai aktiivisen käytön, aktiivinen rooli tunnistettu tärkeäksi
 - Valintojen teko tietoisesti ja harkitusti, ei miten sattuu

Aktiivinen tiedonhakija

- Tiedonhaun opetuksissa painotetaan tiedonhakijan vastuuta ja aktiivista roolia
 - Ristiriita: samaan aikaan esitellään tekoälyavusteisia sovelluksia, jotka on tehty tekemään työt käyttäjän puolesta
- Toimijuudesta puhuminen on erityisen tärkeää silloin kun käytetään tekoälysovelluksia, esim.
 - Vahvistusharha, vinoumat
 - Tekoälyn laiskuus
 - Vakuuttavuus vs. luotettavuus

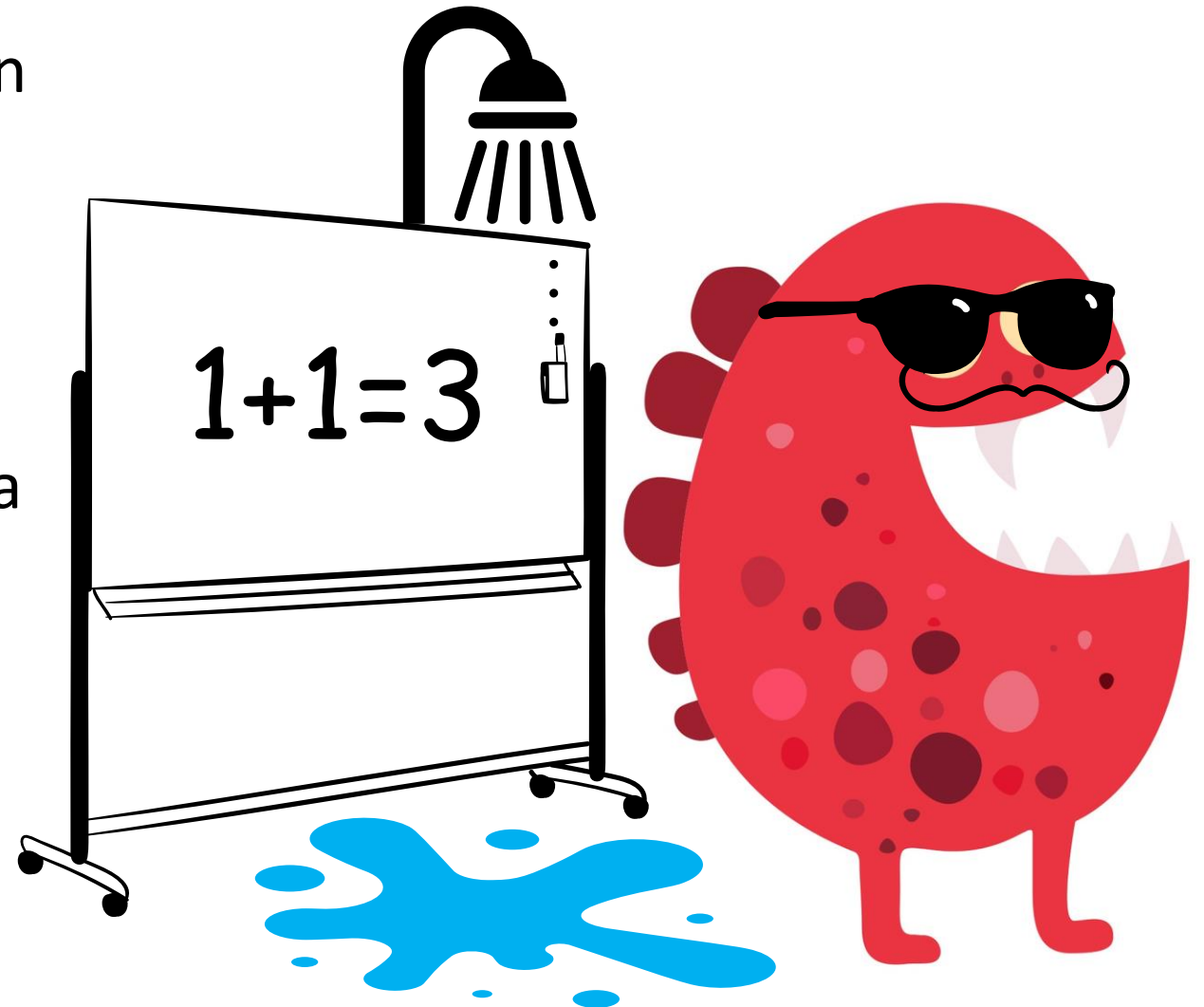
Kukapa ei haluaisi tällaista työkaveria?

- Haluaa auttaa
- Osaa piirtää
- Osaa selittää asioita
- Osaa kieliä
- Keskustelee sujuvasti aiheesta kuin aiheesta
- Ei väsy

Mutta antaisitko hänen tehdä työt nimissäsi?

- Laiska, menee siitä mistä aita on matalin
- Haluaa auttaa, mutta on patologinen valehtelija
- Sekoittaa asioita
- On vakuuttava ja vilpitön, mutta keksii asioita
- Ei siedä kritiikkiä tai liiallista kyseenalaistamista
- Jättää aina hanan auki ja valot päälle

Projektin tavoite

- Avoin oppimateriaali
 - Keskittyy tukemaan opiskelijoita tekoälysovellusten suossa, jotta he osaavat käyttää vastuullisesti myös tulevaisuuden sovelluksia
 - Aikataulu ja formaatti vielä avoimia
 - Tallennuspaikka aoe.fi?
- Myöhemmin artikkeli aiheesta?

”tekoälyn käyttö ei saa olla itsetarkoitus, vaan käytön tulee olla harkittua, pohjautua selkeisiin tavoitteisiin ja huomioida niin myönteiset kuin kielteisetkin vaikutukset ihmisille ja ympäristölle.”
(Pelimanni, 2024)

Lainaus: Pelimanni, T. (2024). Tekoälyn ekologinen jalanjälki kestävän kirjastotyön haasteena. *Signum*, 57(3), 19–24. <https://doi.org/10.25033/sig.148543>

Kiitos!

TURKU AMK

**TURUN
YLIOPISTO**